

УДК 636.4:330.131.5

Шепелєв В.С.

*здобувач кафедри глобальної економіки**Національного університету біоресурсів і природокористування України*

ОЦІНКА ВПЛИВУ ПЕРСПЕКТИВНИХ ПІДХОДІВ ДО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СВИНИНИ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

IMPACT EVALUATION OF PROMISING APPROACHES TO THE REGULATION OF THE PORK MARKET TO MEET MODERN GLOBAL TRANSFORMATION PROCESSES

АНОТАЦІЯ

У статті доведено необхідність оцінити вплив перспективних підходів до регулювання ринку свинини з урахуванням співвідношення факторів виробництва в умовах сучасних глобальних трансформаційних процесів. Розглянуто положення теорії Хекшера-Оліна на прикладі взаємної торгівлі України та ЄС і двох видів товарів – свинини та курятини. Зроблено висновок, що Україна експортуватиме курятину, а країни ЄС – свинину.

Ключові слова: регулювання, ринок свинини, ринок курятини, Європейський Союз, зона вільної торгівлі, фактори виробництва, глобалізація.

АННОТАЦИЯ

В статье доказана необходимость оценить влияние перспективных подходов к регулированию рынка свинины с учетом соотношения факторов производства в условиях современных глобальных трансформационных процессов. Рассмотрены положения теории Хекшера-Олина на примере взаимной торговли Украины и ЕС и двух видов товаров – свинины и курятины. Сделан вывод, что Украина будет экспортировать курятину, а страны ЕС – свинину.

Ключевые слова: регулирование, рынок свинины, рынок курятины, Европейский Союз, зона свободной торговли, факторы производства, глобализация.

ANNOTATION

In this paper we prove the necessity to evaluate the impact of promising approaches to the regulation of the market of pork into account the ratio of factors of production in today's global transformation processes. Considered the theory-the short run on the sample of mutual trade between the EU and Ukraine and two types of goods – pork and chicken. It is concluded that Ukraine would export chicken meat, and the EU will export pork.

Keywords: regulation, market, pork, poultry market, European Union, free trade zone, factors of production, globalization.

Постановка проблеми. В умовах науково-технічного прогресу, розвитку економіки змінюється роль окремих факторів виробництва та складових їх елементів. Водночас існує спільна думка, згідно якої факторами виробництва є ресурси, які необхідно витратити, щоб виробити товар. Нині існують різні підходи до класифікації факторів виробництва. У найзагальнішій інтерпретації до них відносять працю і технологію (людські ресурси), землю і капітал (майнові ресурси). Працю визначають як фізичну й розумову діяльність людини, спрямовану на досягнення корисного ефекту. До технології відносять наукові методи досягнення цілей, включно й підприємницький результат. Земля, корисні копалини, вода, повітря, ліси і т. д. – тобто все, що надала природа в розпо-

рядження людини для її виробничої діяльності, становить фактор «земля». Капітал трактують як накопичений запас засобів у продуктивній, грошовій і товарній формах, що необхідні для створення матеріальних благ. Зважаючи на вищевикладене, виникає необхідність оцінити вплив перспективних підходів до регулювання ринку свинини з урахуванням співвідношення факторів виробництва в умовах сучасних глобальних трансформаційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пропозиції щодо регулювання агропродовольчих ринків подано в наукових доробках вітчизняних і зарубіжних вчених: Дж. Хікса, Ф. Модільяні, Т. Веблена, С.М. Кваші, О.М. Могильного, Н.М. Вдовенко, А.Я. Лившина, І.Н. Нікуліна та ін. Проте потребують поглибленого вивчення питання регулювання ринку свинини з урахуванням світових тенденцій розвитку та тенденцій розвитку країн Європейського Союзу.

Мета статті – запропонувати підходи до регулювання ринку свинини з урахуванням теорії співвідношення факторів виробництва в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. У середині 20-х років ХХ ст. шведські економісти-неокласики Елі Хекшер та Бертіл Олін розробили теорію співвідношення факторів виробництва, яка отримала назву теорії Хекшера-Оліна. Їм належить заслуга створення гармонійної теорії міжнародної торгівлі, що згодом отримала назву теорії факторних пропозицій [1, с. 95]. Не відмовляючись від трудової теорії вартості, вони доповнили її положенням, що у створенні вартості беруть участь, крім праці, також й інші фактори виробництва, такі як земля та капітал. Сутність теорії формулюється таким чином: країни експортують товари, при виготовленні яких використовуються надлишкові фактори виробництва, та імпортують товари, при виготовленні яких використовуються дефіцитні для даних країн фактори. Основними припущеннями щодо її доведення стали: все світове господарство складається з двох країн, що виготовляють два товари та використовують при цьому два фактори виробництва (звичайне спрощення 2 x 2 x 2); кра-

їни володіють однаковою технологією; країни відрізняються одна від одної лише забезпеченістю факторами виробництва; виробництво забезпечує незмінний ефект масштабу; не враховуються транспортні витрати; країнам притаманна чиста конкуренція; відсутні тарифні та нетарифні обмеження у міжнародній торгівлі. Різна кількість факторів виробництва зумовлює різну структуру виробничих ресурсів. Фактично теорема Хекшера-Оліна є логічним розвитком аналізу торгівлі між двома країнами, які характеризуються різними умовами виробництва та ідентичним попитом. Наявність різних умов виробництва, різна забезпеченість виробничими ресурсами знаходять свій вияв у різних відносних цінах товарів [2, с. 76; 3]. Розглянемо положення теорії Хекшера-Оліна на прикладі взаємної торгівлі України та Європейського Союзу і двох видів товарів – свинини та курятини.

Європейський Союз налічує 28 країн загальною площею 4 324,7 тис. км² та з населенням 508 млн. осіб. Тобто в середньому на одну країну Європейського Союзу припадає 154,5 тис. км² площі, а на одну пересічну людину – 0,0086 км². Україна на сьогоднішній день разом з анексованими територіями займає площу у 603,7 тис. км², на якій, за даними Державного комітету статистики України, станом на 01.05.2015 р. проживає 42,7 млн. осіб. Отже, на одного пересічного жителя нашої країни припадає 0,0141 км², що на 64% більше, ніж на європейського громадянина. Середньомісячна заробітна плата в Україні, за даними Держкомстату, у квітні 2015 р. становила 3998 грн., тобто близько €167. Слід зазначити, що у 2014 р. в Україні була найнижча офіційна середня зарплата в Європі – лише €178. У жителів країн Європейського Союзу середньомісячна заробітна плата становить близько €2250, що майже в 13,5 рази більше, ніж у нашої країни. Крім того, у 2014 р. виробництво свинини в Україні становило 790 тис. т, імпорт – 110, експорт – 4, ємність ринку – 896 тис. т. Таким чином, на одного жителя нашої країни було вироблено 18,5 кг свинини. У ЄС у 2014 р. вироблено 22464 тис. т свинини, із розрахунку на одну країну – 802,3 тис. т, а на одного жителя – 44,2 кг, тобто у 2,4 рази більше ніж на одного пересічного жителя України. У 2014 р. виробництво курятини в Україні становило 1,2 млн. т, імпорт – 64 тис. т, експорт – 175 тис. т, ємність ринку – 1089 тис. т. Таким чином, на одного жителя нашої країни було вироблено 28,1 кг м'яса птиці. У ЄС у 2014 р. вироблено 12984 тис. т курятини, із розрахунку на одну країну – 463,7 тис. т, а на одного жителя – 25,6 кг, що на 9,8% менше, ніж на одного пересічного громадянина нашої країни.

Як відомо, один і той самий продукт може вироблятися на основі різної технології – з високими витратами праці або капіталу, іншими

словами, він може бути працемістким у праценадлишковій країні та капіталомістким – у капіталонадлишковій країні. США виробляють пшеницю капіталомістким способом (високий рівень механізації та озброєності праці) завдяки надлишку дешевого капіталу відносно трудових ресурсів. В Україні та ж пшениця виробляється з використанням меншої кількості машин, оскільки держава має багато дешевих трудових ресурсів. Той факт, що продукція може вироблятися різними методами, є одним із пояснень парадокса Леонтєва.

Україна займає передові світові позиції з виробництва курятини, технологічні схеми і операції виробництва продукції птахівництва в нашій країні однакові (а можливо, і кращі), ніж у країнах Європейського Союзу. Тому м'ясо птиці можна вважати працемістким продуктом в Україні (технології однакові, а країна праценадлишкова) та капіталомістким у країнах ЄС (високий рівень механізації та автоматизації виробничих процесів).

В Україні з більше ніж 4 тис. господарств, які займаються виробництвом свинини, європейських показників продуктивності та економічної ефективності ведення галузі досягають лише 60–70 господарств. Витрати корму на одиницю приросту живої маси тварин на дорощуванні та відгодівлі, за даними Держкомстату, у 2014 р. дорівнювали 7,39 корм. од., у той час як у країнах ЄС цей показник не перевищує 3,0 корм. од. Для покращення ситуації необхідно вкласти значні інвестиції у запровадження сучасних інноваційних технологій виробництва свинини в українських господарствах. Тому виробництво свинини в Україні можна вважати більш капіталомістким порівняно з виробництвом курятини. Цьому може бути і підтвердження у біологічних особливостях росту сільськогосподарських тварин. Курчата бройлери сучасних кросів досягають необхідної забійної живої маси 2,1–2,4 кг за 35–42 дні, а гібридний молодняк свиней досягає живої маси 95–105 кг у віці 165–180 днів. Отже, оборот капіталу у птахівництві при виробництві м'яса бройлерів у 5,1–3,9 пвидший, ніж при виробництві свинини.

Іншим прикладом є те, що Україна і країни ЄС по-різному забезпечені факторами виробництва – капіталом і працею. В країнах ЄС кількість капіталу ($K_{ЕС}$) на одиницю робочої сили ($L_{ЕС}$) більша, ніж в Україні, тобто

$$K_{ЕС} / L_{ЕС} > K_{У} / L_{У}.$$

Відносна надлишковість капіталів країн Європейського Союзу означає, що співвідношення ціни капіталу (P^K) до ціни одиниці робочої сили (P^L) у цих країнах нижче, ніж в Україні.

$$P_{ЕС}^K / P_{ЕС}^L < P_{У}^K / P_{У}^L.$$

Це свідчить про те, що в країнах ЄС відносно надлишковим фактором є капітал, а в Україні – праця. На рис. 1 зображено криві трансформації виробничих потужностей України та

ЄС, виходячи з того, що Україна має відносний надлишок праці, а країни ЄС – відносний надлишок капіталу.

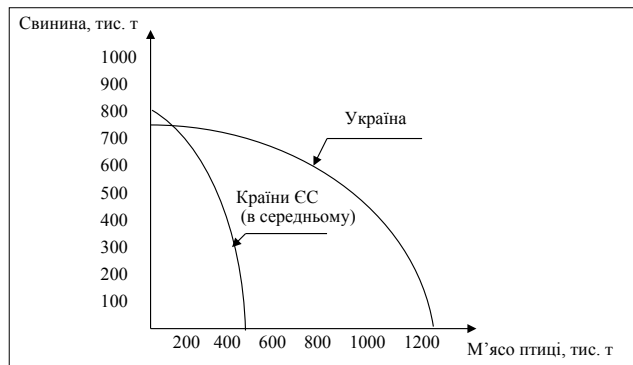

Рис. 1. Криві трансформації виробничих потужностей України і ЄС (в середньому на одну країну-учасницю)

На рис. 2 наведено криві трансформації виробничих потужностей України і ЄС з розрахунку на одного пересічного громадянина.

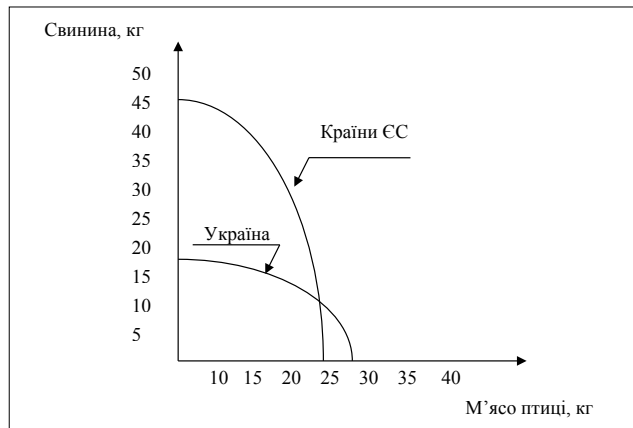

Рис. 2. Криві трансформації виробничих потужностей свинини та м'яса птиці в Україні і ЄС (із розрахунку на одну особу)

Отже, виходячи з положення теорії Хекшера-Оліна, підтверджено, що курятина є більш працемістким товаром, а свинина – більш капіталомістким.

$$\begin{cases} \left(\frac{L}{K}\right)_1 > \left(\frac{L}{K}\right)_2 \\ \left(\frac{K}{L}\right)_u > \left(\frac{K}{L}\right)_i \\ \left(\frac{r}{W}\right)_u < \left(\frac{r}{W}\right)_i \end{cases}$$

де K – капітал, L – праця, r – ставка відсотка, W – заробітна плата.

Оскільки Україна має відносний надлишок праці, а курятина є працемістким товаром, то наша вона може виробляти відносно більше м'яса птиці, ніж кожна з країн ЄС. І, навпаки, оскільки країни ЄС мають надлишок капіталу, а свинина є більш капіталомістким товаром, то вони будуть виробляти більше свинини, ніж

курятини. Тому кожна країна експортує ті факторомісткі товари, для виробництва яких використовується відносно надлишковий фактор виробництва, й імпортує ті товари, для виробництва яких використовує дефіцитні фактори. Отже, Україна буде і надалі експортувати більше курятини, а країни ЄС – свинини. На рис. 3 зображено економічну рівновагу в умовах автократії, тобто різної забезпеченості факторами виробництва.

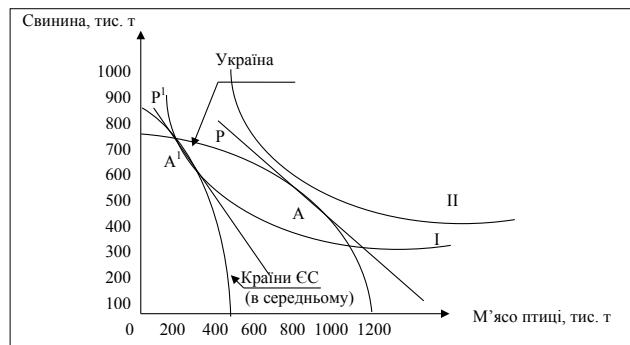

Рис. 3. Економічна рівновага в умовах різної забезпеченості факторами виробництва

Цей графік показує економічну рівновагу в умовах автократії: точка A – це точка рівноваги для України, точка A' – для країн ЄС. Через ці точки проходять лінії внутрішніх цін: лінія P – лінія внутрішніх цін для нашої країни, лінія P' – для країн ЄС. Оскільки смаки та уподобання споживачів в Україні та ЄС майже однакові, то маємо одну криву байдужості. Україна має відносну перевагу у виробництві трудомісткого товару (курятини):

$$\left(\frac{R_1}{P_2}\right)_i < \left(\frac{R_1}{P_2}\right)_u$$

Внутрішня ціна на працю менша в Україні:

$$\left(\frac{P_2}{R_1}\right)_u < \left(\frac{P_2}{R_1}\right)_i$$

Виходячи з цього можна зробити висновок, що Україна експортуватиме курятину, а країни ЄС будуть експортувати свинину.

На рис. 4 зображено принципи теореми Хекшера-Оліна в умовах зони вільної торгівлі України та Європейського Союзу.

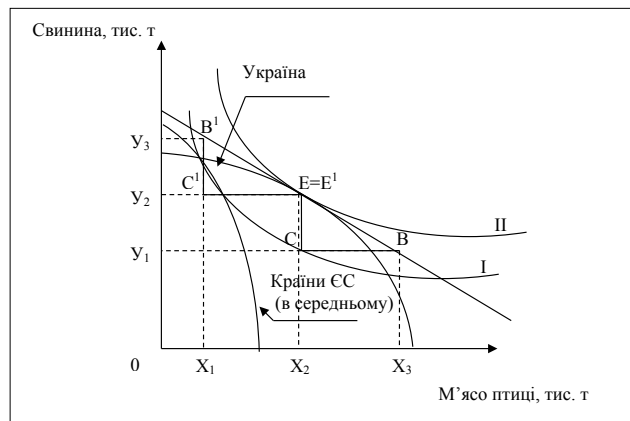

Рис. 4. Стан ринку України та ЄС в умовах функціонування зони вільної торгівлі

Виходячи з того, що Україна має відносні переваги у виробництві курятини, то під впливом світових цін вона змінює структуру виробництва товарів (точка А прямує до В). Точка В – новий рівень виробництва в умовах вільної торгівлі.

Країни ЄС мають відносну перевагу у виробництві свинини, і під впливом світових цін вони змінюють структуру виробництва товарів (точка А' переходить в точку В'). Точка В' показує новий рівень виробництва свинини в країнах ЄС в умовах вільної торгівлі. Лінія світових цін проходить через точки В і В'.

Точка Е – рівень споживання України в умовах вільної торгівлі. В умовах вільної торгівлі споживається ОХ2 (1089 тис. т) курятини та ОУ2 (896 тис. т) свинини. Виробляється ОХ3 (1200 тис. т) курятини та ОУ1 (790 тис. т) свинини. Звідси випливає, що Україна експортує $X2X3 = СВ$ (175 тис. т) курятини та імпортує $У1У2 = ЕС$ (110 тис. т) свинини. Маємо СЕВ – торговельний трикутник. Точка Е' – рівень споживання країн ЄС в умовах вільної торгівлі. Отже, споживається ОХ2 (12503 тис. т) курятини та ОУ2 (20395 тис. т) свинини. Виробляється ОХ1 (12984 тис. т) курятини та ОУ3 (22464 тис. т) свинини. Звідси випливає, що країни ЄС експортують $У2У3 = С'В'$ (2084 тис. т) свинини та імпортує $X1X2 = Е'С'$ (796 тис. т) курятини. Маємо С'Е'В' – торговельний трикутник.

Висновки. На основі міжнародної торгівлі та в умовах формування та функціонування зони вільної торгівлі як Україна, так і країни Європейського Союзу виграють, оскільки крива байдужості знаходиться на більш високому рівні, а це означає, що при запропонованій взаємодії добробут обох блоків країн збільшується. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що Україна експортуватиме курятину, а країни ЄС будуть експортувати свинину.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Швайка Л.А. Державне регулювання економіки : [підручник] / Л.А. Швайка. – К. : Знання, 2008. – 462 с.
2. Вдовенко Н.М. Сучасна парадигма регулювання розвитку галузей аграрного сектору в умовах глобального дефіциту продовольства / Н.М. Вдовенко / ScienceRise. – 2015. – № 2/3(7). – С. 20–26.
3. Ажнюк М.О. Основи економічної теорії : [навч. посіб.] / М.О. Ажнюк. – Ужгород : Гражда, 2005. – 204 с.
4. Вдовенко Н.М. Теоретична сутність формування передумов забезпечення продовольчої безпеки на основі інноваційного розвитку аграрного сектору / Н.М. Вдовенко // Економіка Крима. – 2013. – № 2(43). – С. 42–46.
5. Вдовенко Н.М. Методологізація галузевого державного управління на шляху адаптації економіки до умов та вимог Європейського Союзу / Н.М. Вдовенко / ScienceRise. – 2015. – № 5/3(10). – С. 39–45.